

# ПОЛІТИЧНА НАУКА

Семестр викла- дання	Загальний обсяг, годин/кред ит.	Аудиторні заняття, годин				Самостійна робота студента, годин				Форма контролю ісп. (д/зал.)
		Всього	Лекції	Практичн і (семі- нарські)	Лабор аторні	Всього	тому числі			
							ІРС під керівн. виклада ча	Інд. завдання . вид / обсяг	Самостій не опрацюв ання матеріал у	
3	160/6	68	32	16	-	-	16		ІМК	

**Андріана Миколаївна Костенко,**  
кандидат політичних наук, доцент  
Н-312а,  
e-mail: [kostenkopr@ukr.net](mailto:kostenkopr@ukr.net)

# ПОЛІТИЧНА НАУКА

Тема	Загальний обсяг, годин	Лекції, годин	Практичні (семінар.) заняття, годин	Лабораторні роботи, годин	Самостійне опрацювання матеріалу (у тому числі ІРС), годин	Індивід. завдання, годин
<i>3 семестр</i>						
Тема 1: Предмет політології. Еволюція політичної думки.	20	4	2		12	
Тема 2: Політична влада	20	4	2		10	
Тема 3: Політична система суспільства	20	4	2		10	
Тема 4: Держава та громадянське суспільство.	10	2	2		10	
Тема 5: Політичні партії і партійні системи	20	4	2		12	
Тема 6: Основні течії сучасної ідейно-політичної думки	20	2			14	
Тема 7: Політичні еліти та політичне лідерство	10	2	2		10	
Тема 8. Політична культура	10	4	2		10	
Тема 9. Політична модернізація та міжнародні відносини	20	6	2		14	
<b>Всього по модульному циклу</b>	<b>150</b>	<b>32</b>	<b>16</b>		<b>102</b>	

**1. Шкала оцінювання з ~~РЕБЦАМЕНТ~~ навчальної дисципліни:** R = 100 балів.

**2. Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:**

- 8 практичних × 1 бали (присутність) = 8 балів;
- Аналітичне завдання (моніторинг депутатів) = 20 балів;
- 2 Есе (творче завдання) \* 5 бали = 10 балів;
- Тестування на практичних = 15 балів;
- Робота на 8 практичних (усні відповіді + аналітика) \* 5 балів = 40 балів;
- Виконання підсумкового тесту – 12 балів.

**Всього – 100 балів (5 аванс)**

**Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи:**

перескладання незадовільних оцінок з модульних контролів здійснюється не пізніше двох тижнів наступного модульного циклу, як правило, одноразово; при виконанні всіх запланованих видів навчальної роботи і незадовільній підсумковій оцінці з модульного циклу рейтингові бали студентів нараховуються; при позитивній оцінці за модульний цикл і виконанні всіх запланованих видів навчальної роботи підвищення рейтингового балу шляхом перескладання будь-якої складової навчальної роботи не здійснюється.

## РЕГЛАМЕНТ

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
		диференційований залік
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно
1-34	F	

## Основна література

- Основи політології : навч. посіб. / Н.Д. Світайло, А.М. Костенко, В.П. Павленко, Ю.В. Панченко. - Суми: СумДУ, 2014. - 300 с.
- Лозовицький О.С. Політологія: конспект лекцій для студ. усіх спец. денної та заочної форм навчання / О.С. Лозовицький. - Суми: СумДУ, 2012. - 223 с.
- Політологія: підручник / В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна, та ін. ; за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. — 3-тє вид., переробл., допов. — Київ : Академія, 2013. — 567 с.
- Бебик В. М. Політологія. Наука і навчальна дисципліна: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Бебик. — Київ : Каравела, 2012. — 495 с.
- Політологія: наука про політику: підручник для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — Київ : Центр учбової літератури, 2013. — 840с.
- Політологія: Навч.посібник для студентів вищих навч. закладів / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 290с.

## Основна література

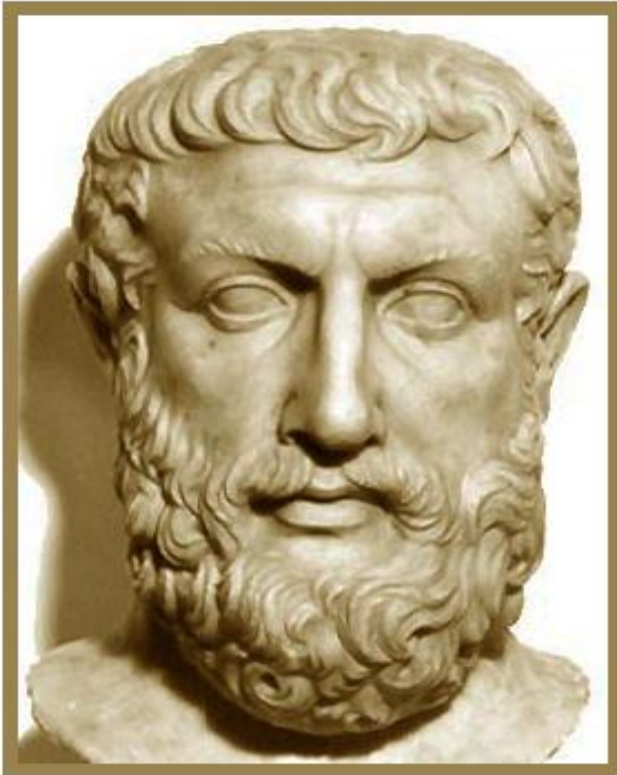
- Політологія Нової доби: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Ф. М. Кирилюк. — К. : Академія, 2012. — 304с.
- Практикум з навчальної дисципліни "Політологія" : навч.-практич. посіб. / О. М. Кузь, І. В. Жеребяткова, Д. С. Коротков, О. М. Сахань. — Харків : ХНЕУ, 2011. — 208с.
- Піча В. М. Політологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / В. М. Піча, Н. М. Хома ; за ред. В. М. Пічі. — 5-те вид., випр. і допов. — Львів : Магнолія, 2014. — 303 с.
- Погорілий Д. Є. Політологія: 100 питань - 100 відповідей [навч. посіб для студ. вищ. навч. закл.] / Д. Є. Погорілий. — Київ : Інкос, 2014. — 232с.
- Рудич Ф. М. Політологія: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Ф. М. Рудич. — К. : Либідь, 2015. — 478с.
- Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Шляхтун. — Київ : Центр учбової літератури, 2015. — 471с.

# МОТИВАЦІЯ

- Чи знадобляться Вам знання політичної науки?
- Визначте посади і відповідно до них – знання, вміння, навички

Лекція 1.

# **Предмет політології. Еволюція політичної думки**



**Андріана Миколаївна Костенко,**  
кандидат політичних наук,

© *Dr. Monden's*



## ПЛАН

1. Політика як соціальне явище та об'єкт вивчення політології.
2. Предмет, метод політології. Структура політичної науки.
3. Політичні уявлення і концепції Древнього Сходу. Конфуцій і легісти.
4. Політична думка античності. Платон і Аристотель.
5. Становлення і розвиток західноєвропейської політичної думки. Н. Макіавеллі як засновник світської політичної науки.
6. Політичні концепції Нового часу.
7. Основні напрямки політичної думки ХІХ - ХХ сторіччя.
8. Розвиток української політичної думки.

- Політологія – наука про політику.
- Слово "політика" походить від давньогрецького "polis" (місто-державна) та його похідних: "politike" (мистецтво управляти державою), "polites" (громадянин), "politicas" (державний діяч) та ін.

# Рівні політики

1. Нижчий рівень включає рішення місцевих проблем
2. Локальний рівень вимагає державного втручання. Це політика на рівні регіону. Її здійснюють великі групи, зацікавлені в розвитку свого регіону.
3. Національний рівень, або його ще називають макрорівень, характеризує політику на державному рівні: це публічна примусова влада, особливості її устрою й функціонування.
4. Міжнародний рівень, або мегарівень відноситься до діяльності міжнародних організацій: ООН, ЄС, НАТО й ін.

# Етапи розвитку політичної науки

1. Як самостійна галузь - виникає на рубежі Середньовіччя й Нового часу (мислителі почали роз'яснити політичні процеси за допомогою наукових, а не релігійно-міфологічних аргументів). Основи наукової політичної теорії заклали Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Л. Монтеск'є й ін.
2. Політологія як самостійна наукова дисципліна почала формуватися в другій половині XIX ст.
  - В 1857 р. Ф. Лейбер починає читати курс політології в Колумбійському коледжі, в 1880 р. створюється перша школа політичної науки.
  - В 1903 р. була створена Американська асоціація політичних наук, почав видаватися політичний журнал.
  - У Франції викладання «політичних і моральних наук» було започатковано ще в часи Великої французької революції.
  - з 1885 р. функціонує Лондонська школа економічних і політичних наук, де відбувається підготовка працівників органів державної влади та управлінців різних рівнів.

# Етапи розвитку політичної науки

В 1948 р. під егідою ЮНЕСКО була створена Міжнародна асоціація політичної науки.

На конгресі з питань політичної науки (Париж, 1948 р.) був визначений зміст цієї науки й рекомендовано включити курс політології до вивчення в системі вищої освіти як загальнообов'язкової дисципліни.

Були вироблені визначення й співвідношення основних складових частин політичної науки:

- 1) політичної теорії;
- 2) політичних інститутів;
- 3) партій, груп і суспільної думки;
- 4) міжнародних відносин.



## Функції політології

**Методологічна**  
(розробка ефективних  
способів пізнання  
політичної реальності)

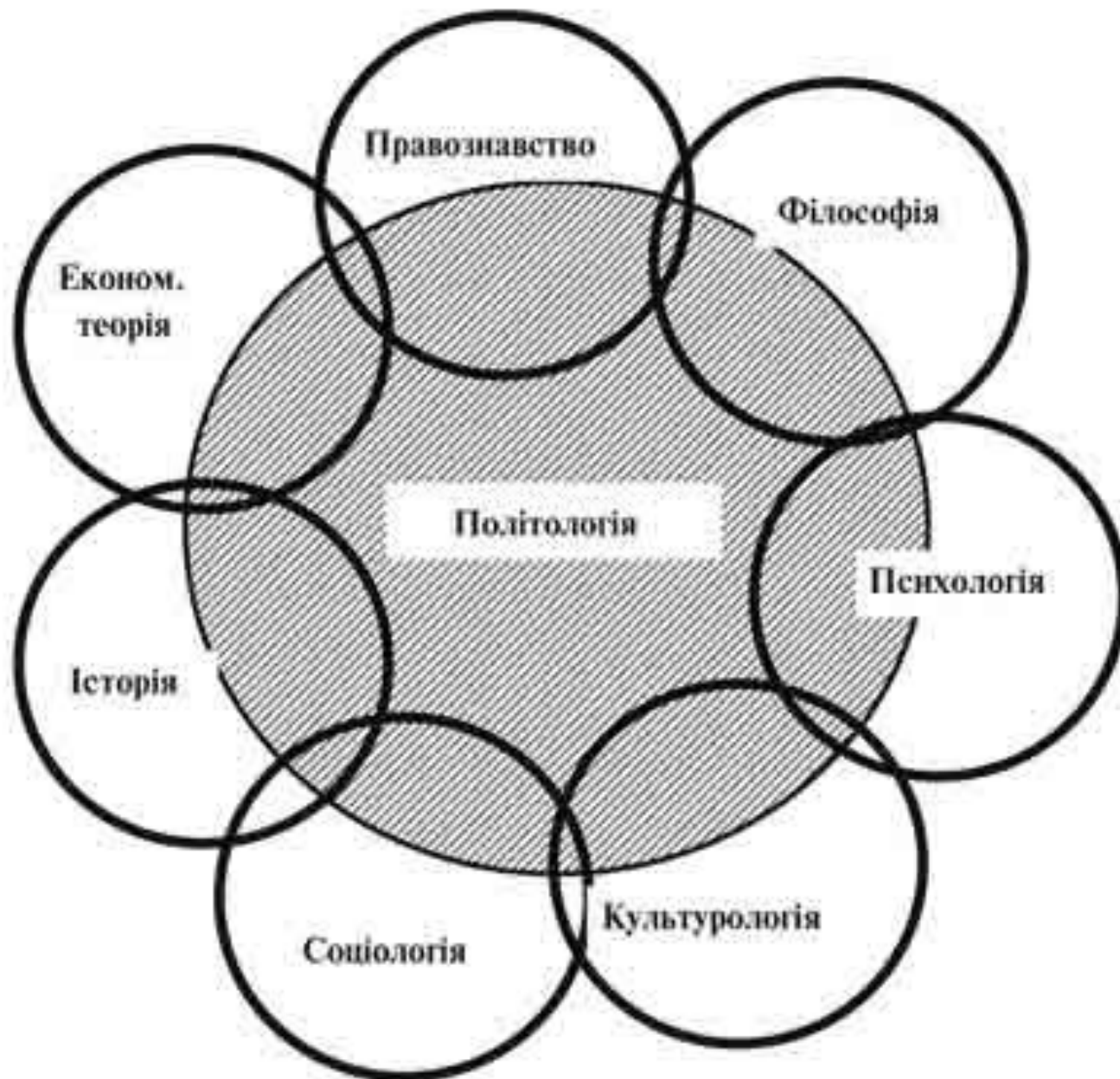
**Аксіологічна**  
(дає оцінку різним  
політичним подіям,  
явищам та процесам)

**Функція соціалізації**  
(формування політичної  
культури, політичних  
цінностей і моделей  
поведінки)

**Гносеологічна  
(пізнавальна)**  
(розкриває закономірності  
розвитку і функціонування  
політики)

**Прогностична**  
(визначення можливих  
форм та напрямків  
розвитку політичних  
відносин)

**Практична**  
(політичне проектування,  
розробка ефективних  
методів управління  
політичними процесами)





# КОНФУЦІЙ “Лунь Юй”



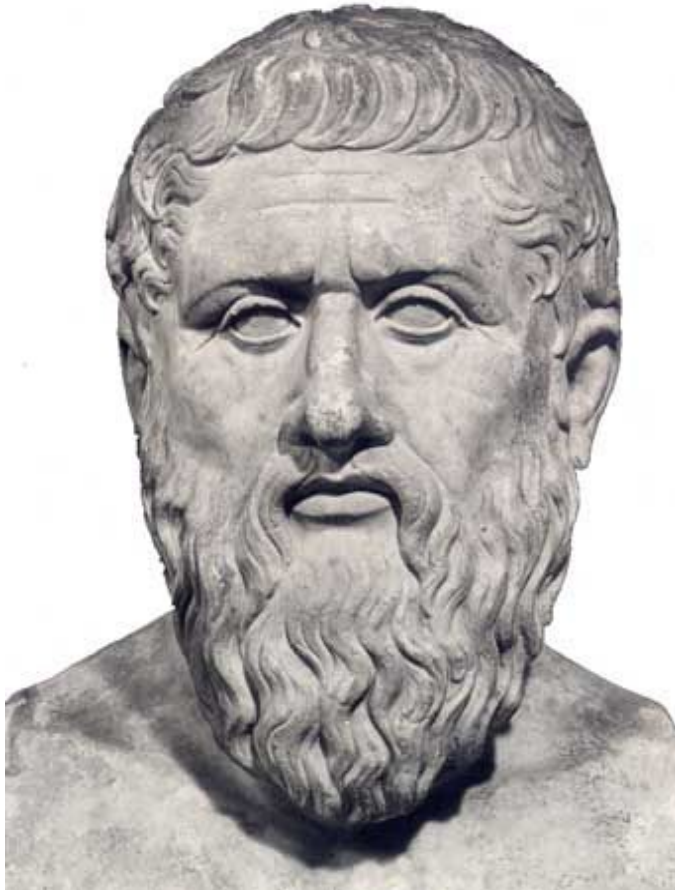
Запровадив патріархально-патерналістську теорію держави. Держава – це велика родина, а влада імператора (“сина неба”) є подібною до влади батька, а стосунки правителів і підданих – як родинні стосунки старих і молодих.

Основу державного управління бачить у моральному прикладі тих, хто управляє державою, тим, хто їм підпорядкований.

## КОНФУЦІЙ “Лунь Юй”

- Управляти державою повинні шляхетні чоловіки на чолі з государем – "сином неба", причому, шляхетність Конфуцій виділяє не за походженням, а за моральними якостями і знаннями людей. ***"Не роби іншому того, чого ти не хотів би, щоб робили тобі"*** – проголошував учитель Кун.
- Соціальний порядок Конфуцій вбачав у тому, щоб у товаристві усе знаходилися на своїх місцях і кожний знав свої права й обов'язки. "Государ повинний бути государем, слуга – слугою, батько – батьком, син – сином".

# ПЛАТОН, праці «Держава», «Закони», «Політик»



Існує світ ідей, який є вічним, досконалим і світ тлінних, буденних речей. В світі ідей існує ідея **ідеальної держави**:

В “ідеальній державі ” розумній частині відповідає верства правителів; лютій – верства воїнів; тим, хто жадає – верства селян і ремісників.

Кожна верства зайнята своєю справою: правителі управляють державою, воїни її захищають, селяни і ремісники виробляють матеріальні блага.

Інтереси окремої людини, меншості "частини", повинні бути підпорядковані інтересам більшості і "цілого".

Людина для держави, а не держава для людини - кредо політичної філософії Платона.

# АРИСТОТЕЛЬ

Праці “Політика”, “Афінська політея”, “Етика”.



Держава, говорив Аристотель, виникає з необхідності людей спілкуватися, допомагати одне одному, для задоволення їхніх загальних потреб.

Логіка виникнення держави:  
сім'я → плем'я, рід → держава.

Людина є істота політична, бо в ній природно закладений потяг до суспільного життя, який і реалізується в державі.

# АРИСТОТЕЛЬ виділяє наступні форми державного устрою:

## **ПРАВИЛЬНІ**

- монархія – єдиновладдя;
- аристократія – влада найкращих, знаті;
- політія – влада більшості.

## **НЕПРАВИЛЬНІ**

- тиранія – єдиновладдя;
- олігархія – влада багатих;
- демократія – влада народу.

# ФОМА АКВІНСЬКИЙ

## «Про град божий»



Здійснив синтез аристотелівського вчення про політику із християнськими поглядами.

Обґрунтовуючи божественну природу будь-якої влади, розглядав політику як винятково людську діяльність, яка повинна відповідати християнським канонам. Влада монарха повинна контролюватися церквою.

# НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ

Праці “Державець”, “Роздуми про першу декаду Тіта Лівія”,  
“Історія Флоренції”



Політика не сумісна з мораллю і протиставляється

загальноприйнятим уявленням про належне і неналежне, почесне і ганебне.

Держава – все, і єдиним критерієм її діяльності виступає зміцнення влади і розширення її кордонів.

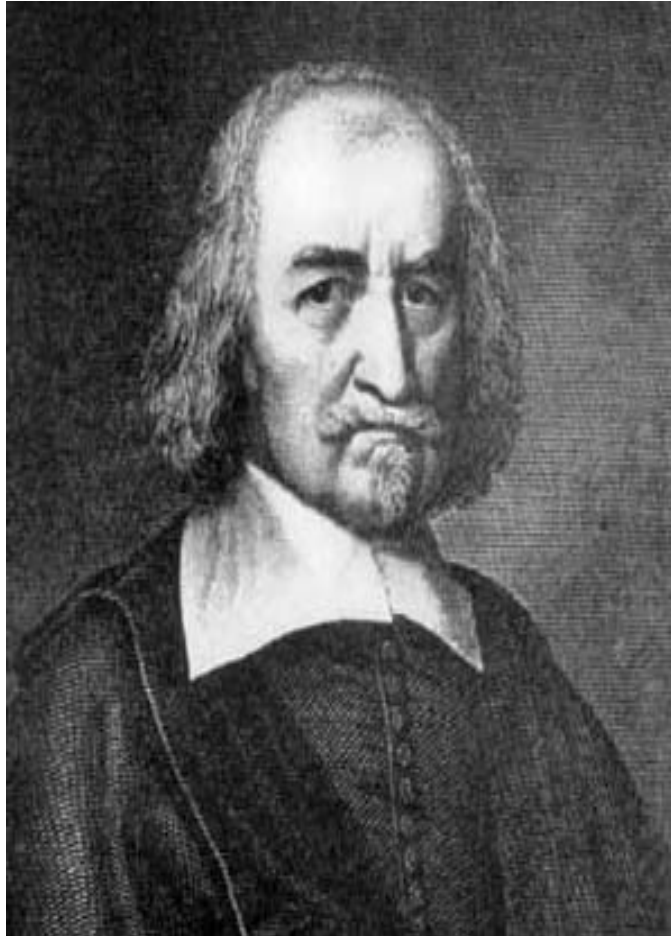
# “макіавеллізм”

- положення про недосконалість людської природи та її егоїстичність, яка визначальним чином впливає на характер і динаміку політичного життя (ідея про “всезагальну корупцію”);
- постулат, за яким держава з її інтересами є самоціллю;
- твердження про вирішальну роль в політиці фактору сили;
- положення про роздвоєність політики і моралі (“мета виправдовує будь-які засоби її досягнення”).



# Томас ГОББС

трактат «Левіафан».



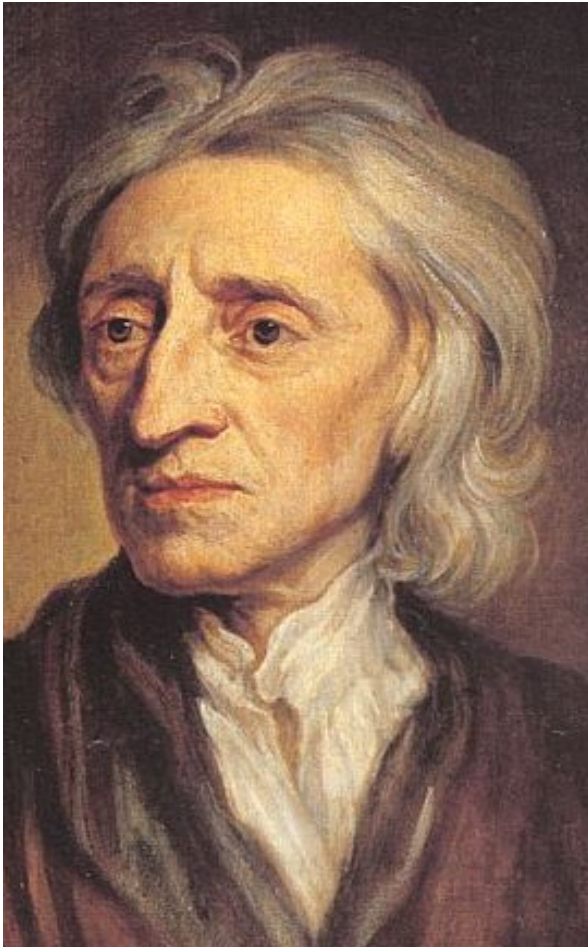
Виділяє три моменти становлення політичного організму:

природний стан – перехід до держави – державний стан.

У природному стані відбувається «війна всіх проти всіх». Природні закони (прагнення миру, виконання укладених угод, відмова кожного від частини своїх прав) не ведуть до миру та безпеки. Закон може виконуватися за допомогою примусу і сили. Такою силою є держава.

# Джон ЛОКК

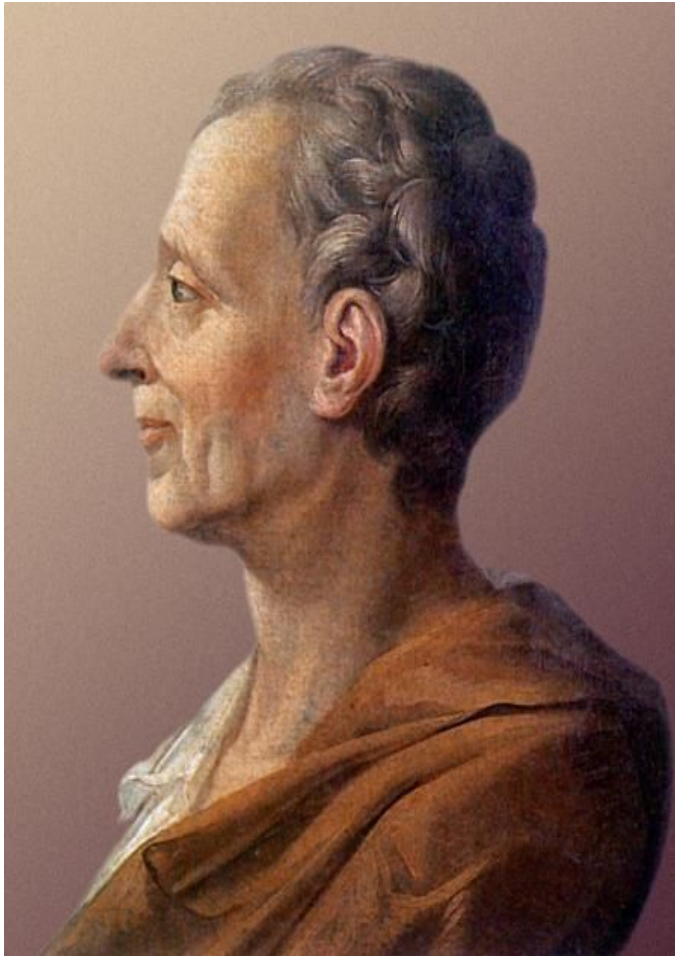
## “Два трактати про врядування”



Теорія «суспільного договору» - політичній (державній) владі передуює природний стан людей. Щоб уникнути зіткнень і забезпечити безпеку життя, свободу і власність, люди укладають між собою суспільний договір, результатом якого є утворення держави. Щоб держава не виходила за межі своїх повноважень пропонується спеціальний конституційний механізм, який містить у собі два елементи: принцип розподілу влад та принцип законності

# Шарль Луї МОНТЕСК'Є

“Перські листи”, “Роздуми про причини величі й занепаду римлян”, “Про дух законів”



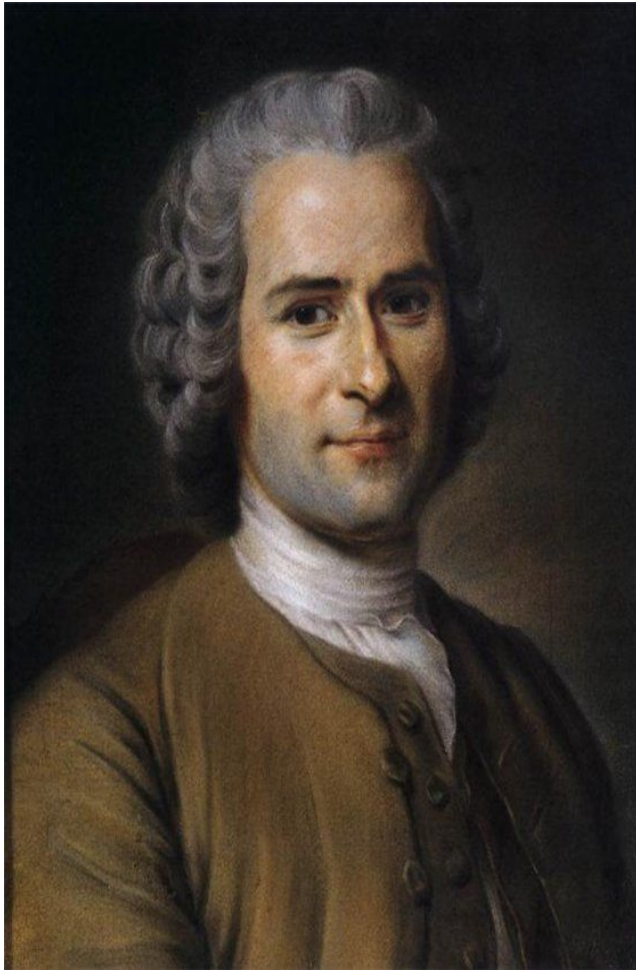
Автор теорії розподілу влади в суспільстві на законодавчу, виконавчу і судову.

Виділив чотири найбільш характерні форми правління – демократію, аристократію, монархію і деспотію.

Законодавство повинно виходити із “духу законів”, який визначається природою і принципами правління; фізичними властивостями країни; традиції, звичаї, моральні норми; своєрідність законодавчого процесу.

# Жан-Жак РУССО

«Про суспільний договір, чи принципи політичного правління»



Первісний стан людства називає його “золотим віком”.

Державний устрій характеризується:

- основою державного устрою є народний суверенітет;
- в його ідеалізованій моделі особистість не має ніяких правових гарантій проти влади держави;
- законодавча влада реалізується безпосередньо народом,
- виконавча влада утворюється на основі суспільного договору

# Імануїл КАНТ

“До вічного миру”



Категоричний імператив — кожна людина має діяти в суспільстві згідно такої максими, керуючись якою, вона може побажати, щоб дана максима стала всезагальним законом.

Головне призначення держави — створити правову основу для функціонування суспільства.

# Проект угоди про “вічний мир” між народами:

- мирний договір знищує всі наявні причини майбутньої війни;
- жодна самостійна держава не може бути загарбана іншою державою;
- постійні армії мусять поступово зникнути;
- забороняється використовувати державні позики для фінансування війни;
- жодна держава не має права шляхом насильства втручатися в устрій інших держав;
- жодна держава під час війни не може вдаватись до таких дій, а саме: порушення умов капітуляції, підступні вбивства тощо.

# Теорія еліт

Гаetano Моску та



Скрізь виникають два класи: правлячий і підпорядкований. Останній більш чисельний і контролюється першим, забезпечуючи йому матеріальні можливості існування, потрібні засоби для функціонування політичного організму загалом. Стабільність у суспільстві він пов'язував з оновленням еліти, бо кожна еліта має тенденцію до перетворення її в “закриту” спільноту.

# Вільфредо Парето



Еліта – це клас, що складається з людей найбільш продуктивних і здібних. Еліти він поділив на “левів”, які використовують силу в управлінні, та “лисиць”, які застосовують хитрощі, різного роду спекуляції тощо.



# РОБЕРТ МІХЕЛЬС

**“До соціології партій у сучасній демократії” (1910)**



**“ЗАЛІЗНИЙ ЗАКОН ОЛІГАРХІЇ»**

Р. Міхельс пов’язував діяльність партійних структур із “загибеллю демократії”.

# Моріс ДЮВЕРЖЕ

## ”Політичні партії”



Виокремлює 2 шляхи утворення партій: 1) електоральне або парламентське походження, коли партії утворюються на основі фракцій та виборчих комітетів; 2) зовнішнє походження партій, коли вони утворюються на основі різних громадських об'єднань.

ШКОЛИ	ЗАСНОВНИКИ	КОНЦЕПЦІЇ
політологіч на наука США	А. Бентлі, Ч. Мерріам, Г. Лассуелл і Г. Моргентау. Сучасні: Р. Даль, Д. Істон, З. Бжезинський, Р. Такер, С. Хантінгтон, Ч. Еліот, Ф. Хайєк.	Вони створили й затвердили школу прагматизму й політичного реалізму, зв'язали з політологією такі методи дослідження, як біхевіоризм і психоаналіз.
німецька політологія	Р. Дарендорф, Г. Майєр, Ф. Нойман	1) політична філософія й дослідження принципів політичної науки; 2) державотворчі концепції, пов'язані із традиційною філософією держави 3) глобальні теорії суспільства.
французьк а політична наука	Р. Арону, М. Дюверже.	Досліджували проблеми розподілу політичної влади, співвідношення влади й авторитету, плутодемократії, ліберальної демократії й технодемократії політичних партій.
Англійська політологія	Г. Ласк, К. Поппер, Р. Роуза	Політична мобілізація, політичні зміни, діяльність політичних партій, груп тиску, політичні еліти й лідерство.

**ВАШІ ЗАПИТАННЯ**